

מחויב לחמיונה

**ההצלחה הגדולה כאמנית לא גרמה לזויה צ'רקסקי
להתחיל לדפוק חשבון. לא למי שתבע אותה
על תגובה בפייסבוק. לא למי שקוראים לה "זונה"
כשהיא הולכת ברחוב עם בן זוגה הניגרי. עכשיו היא
מציגה תערוכה חדשה ב'גלריית המדרשה' של בית
ברל ומספרת על הפעם האחרונה שפחדה באמת,
כשהמשפחה של אחותה ניסתה לברוח מאוקראינה**

רענן שקד ★ צילום: טל שחר

בריוק פרובוקטורית; זה כמעט סוג של בדרנית, ואפילו הציורים הבוטים שפירסמו אותה – אלה של ישראל המכוערת, הגרוטסקית והעלובה על מהגריה, ערסיה ושיכוריה – היו מבחינתה "סט" ריאליסטיים שהם סאטירה, ובעיניי זה מחדש באי מנות.

גם תערוכות מפורסמות שלה כמו 'נשף הקור' רבנות' – שהציגה ישראלים כקורבנות של משי רדי ממשלה, או 'קולקציית יוראיקה', שהציגה חפצי יוראיקה סרקסטיים כמו סיכת זהב שהיא טלאי זהוב – באו, קודם כל, לשעשע את עצמה, לא לספר איזה סיפור חיים אישי קשה. למע' שה, כבתם של מהנדסת ואדריכל אוקראינים, צ'רקסקי הייתה כמעט ילדת שמנת: למדה ציור קלאסי בקייב, וב ישראל הונחתה לתלמה ילין בגבעתיים. "מגיל אפס הרגשתי שאני מצליחה, הצטיינתי כל הזמן".

לא בילית זמן בישראל שאותה ציירת. "הייתי פעם בעפולה. אבל כשאני מציירת אני מחפשת את הטיפוסי. את המהות, לא לספר את סיפור חיי. וגם פה, בסטודיו שלי בדרום תל-אביב, זה אזור שאתה לא רואה בו דברים יפים". נדמה שאת פשוט לא מעוניינת לצייר דברים יפים.

"אני לא נגד לצייר את האלפיון, נאמר, אבל האמת, חוץ מעורך הדין שלי, אני לא מכירה אף אחד עם בריכה. אני מאוד אוהבת את בני-ברק בגלל כל הבנייה הלא-חוקית שם, את הארכיטקט

כמה את חושבת על מישהי כמו איילת שקד, שמוזהה עם שנאת זרים בזמן שאת נשואה לפ-ליט ניגרי?

"נפגשתי איתה באירוע אמנות בבית המשפט העליון ולא יכולתי ללחוץ לה יד. אם אני אגיד משהו, זה ישפיע? פתאום היא תבין ש'פאק, אני גזענית, מעכשיו אני אהיה טובה'?"

אבל את ליברמן דווקא ציירת. "הוא דמות שמייצגת את העלייה הרוסית, חברה שלי דיברה עם הדוברת שלו, לא חשבנו שיסכים. ישב שעה וחצי בסטודיו, נראה לי שהוא היה לחוץ כי הוא חשב שאני אעשה איזו פרוד בוקציה. נתתי לו את הכבוד, הייתי נחמדה וגם ציירתי יפה. אחר כך הוא נהיה כזה המאמי של השמאל".

במחאת בלפור כבר לא השתתפת, למרות שהיית פעילה מאוד במחאה החברתית של 2011.

"ב-2015 נולדה הבת שלי, ומאז בכל זמן פנוי אני משתדלת להיות איתה. אז אני רק מסיתה ברשת, בעיקר בפייסבוק".

× × ×

אם לא ברור עדיין, היא אישה מצחיקה ולא דופקת חשבון. בגיל 45, עם הכרה ארצית ובינ-לאומית כציירת, צ'רקסקי לא מתנצלת על כלום וממשיכה להיות תוקעת הסיכות בבלונים. זה לא

"ליברמן ישב אצלי שעה וחצי בסטודיו, נראה לי שהוא היה לחוץ כי הוא חשב שאני אעשה איזו פרובוקציה, אבל אני לא אעשה דבר כזה למי שבא אליי. אחר כך הוא נהיה כזה המאמי של השמאל"

ציורים מהתערוכה 'ההלוויה של פטריסיה נאדי'

בחיים אחרים, המלחמה באוקראינה הייתה פוגשת את זויה צ'רקסקי רק על המסך – אולי אפילו זה לא, בהינתן העובדה שהיא לא מחזיקה טלוויזיה בבית. היא עלתה עם הוריה מאוקראינה בגיל 14, נותר לה משם רק מבטא, "נהייתי אחת מכם", היא אומרת לא בצער.

אבל בחיים הנוכחיים, צ'רקסקי שקעה מיר לתוך המלחמה, בעיקר כי אחותה – שנות-רה באוקראינה והקימה שם משפחה – נאלצה להימלט עם בנותיה.

"זה היה מטורף", צ'רקסקי עדיין נסערת. "כשהתחילו ההפצצות בקייב טילפנתי ובתור אחת עם ניסיון בטילים אמרתי, 'זה שטויות, תרדו שתי קומות, זה כלום'. ואז הסתכלתי על התמונות והבנתי שאמא'לה, זה בכלל לא מה שאני מכירה. התקשרתי לכל מי שהכרתי, אמרו להן לנסוע לקייב ולגשת למשרדי הסוכנות, ומשם הן עברו לבוקרשט, ואני לא נשמתי עד שלא ראיתי אותן מגיעות לפה".

ואז הצרות רק התחילו. "היינו שמונה אנשים אצלי בדירה שלושה חודשים. שמחתי שהן באו ונהיינו משפחה גדולה כי תמיד היינו משפחה כמו של רוסים – סבתא וחתול – ופתאום אנחנו כזאת חמולה, אבל אבא שלי מת שבוע אחר שהן הגיעו. הוא לא ראה את הבת שלו 20 שנה, ואת אחת הנ-כרות הוא ראה כשהייתה תינוקת, ואז ראה אותה שוב כשהיא בת 32".

הוא התרגש מאוד?
"אייאפשר להבין מה הרגשות של אבא שלי, ומאז שהוא מת, בכלל".

שלושה חודשים אחר כך, ישראל שברה אותן. בעיקר המחירים וחוסר היכולת להתקיים כאן ממשכורת אוקראינית, "שם 400 דולר לחודש זה משכורת שאפשר לחיות ממנה", היא מבהירה. עכשיו כולן מחפשות חיים טובים יותר בפולין, בזמן שצ'רקסקי חיה את חייה בישראל וממשיכה – עם ציורי הפריפריה, השיכונים, המ-כות, הייאוש ומטבחי העולים העלובים שפירסמו אותה – להרגיש לגמרי מחוברת. "אני לא זרה לשום דבר ישראלי, ואם אני רואה ישראלי אני יודעת מה הוא יגיד עוד לפני שהוא יפתח את הפה, ולרוב צודקת".

את לחלוטין מזהה את עצמך עם הישראליות?
"לפעמים אני אוהבת את הפווה של 'אני מאירופה'. אבל מה כבר ראיתי חוץ מישראל?"
איך את מוּל מצבי קיצון ישראליים כמו קטטה המונית באשקלונה?
"טבעי לי".

הכלה מורן בן אפולין?
"אחותי. אולי לא הייתי הולכת עם השמלה הזאת, אבל אני כבר נשואה".

ב-2005 עזבת לברלין לתקופה.
"גרתי שם חמש שנים, אבל לא הבנתי איזו סיבה יש לי להישאר שם. לא נעים להגיד, אבל טוב לי פה. אני כל הזמן מתלוננת – מכוער פה ואנשים מגעילים ויקר, וזה נכון, אבל בסוף אין שום דבר שירים אותי מפה. אמא שלי מבוגרת ולא אעזוב אותה פה לבר, והבת שלי – אני חוש-בת שכיף להיות ילד בישראל".

מה יהיה בבחירות הקרובות?
"אוי ואבוי".

למי תצביעי?
"בדרך כלל הייתי מצביעה חד"ש, אחר כך הצבעתי משותפת כמה פעמים. הם איבדו אותי עם התמיכה בפוטין, אז אני חייבת להצביע ימין הפעם: אולי מרצ".

גם זה, כמוכן, מתעתע: העלייה הספציפית שלה – רוסים ואוקראינים שהגיעו לארץ בש-נות ה-90 – מוזהה תודעתית עם הימין, בעיקר הליברמני, אבל צ'רקסקי אומרת ש"זה פסח על המשפחה שלנו. חוץ מזה, למדתי בתלמה ילין ואז במדרשה בבית ברל – איפה אני אפגוש ימנים?"
מפריע לך שאת לא מכירה כאלה?
"לא, טוב לי".

"לא, כי אני תכף בת 46. הייתי בת יחידה ונוח לי שיש לי בת אחת, הניידות חשובה לי, וילד אחד זה ארוזת־נסעתי. אם היו לי שלושה ילדים, רק השלוש קבוצות צ'אט של ההורים היו גומרות אותי".

חלוקת התפקידים הזוגית? הוא נוהג (לה אין רישיון) ועובד כנהג ב'פוגו', היא מדברת עברית (הוא לא) ועובדת כמפרנסת עיקרית. "זה אומר שכל החשבונות עליי, אסיפות הורים עליי".

בילויים משותפים?

"אנחנו לא ממש אוהבים לצאת. אני הולכת עם ורה לים, ולסאני יש את החברים שלו מניגריה".

מסעדות? בתי קפה?

"אנחנו אוכלים דברים מאוד שונים. הוא אוכל כל מיני דברים מאפריקה שהוא מבשל, ואצלנו אמא שלי מבשלת בישול רוסי. אני, עד גיל 22 לא היה יום שלא אכלתי קציצה עם תפוח אדמה. וזה גם מה שהילדה שלי אוכלת".

אז איך נראה היומיום המשותף?

"אני לוקחת את הילדה לבית ספר, באה לסטודיו, עובדת עד שדם יוצא לי מתחת לציפורניים, ואז חוזרת הביתה, משפחה, עניינים, זהו. אין לי חיי חברה, אני גם לא צריכה".

ומה גרם לך להחליט להפוך אותו לתערוכה?

"נסענו לניגריה פעם ראשונה ב־2013, ללוויה של אמא שלו. זה פסטיבל של שלושה ימים. באנו וכבר התחילה המסיבה – הרגשתי שאני בנ־שיונל ג'אוגרפיק. היינו שם עשרה ימים, וכל הזמן הלכנו לכל מיני חברים שלו כי כולם רצו לראות אותו, ואני ציירתי כל הזמן. היה לי עיסוק שאיפשר לי לשבת איתו שלוש שעות בלי לשאול כל הזמן 'מתי נלך הביתה'".

התוצאה היא ציורים צבעוניים עזים, טיים, דוברי השפה הצ'רקסקית, שמתעדים רגעים טריוויאליים בחיי משפחה וכפר אפריקאיים, ומאפשרים להבחין בכישרונה העצום מבלי להיגרר לתגובה רגשית בטנית מהסוג שציוריה המקומיים מחוללים. זה לא עלינו, לא קשור אלינו; זו פשוט אמנות נהדרת, רחוקה מההתחלה הזועמת של דרכה כאן – כשהציגה, מיד עם תום הלימודים בתלמה ילין, בחנות הבגדים 'סקאנק' ברחוב ביאליק בתל־אביב והפכה חלק מהחבורה הלוהטת של אז.

"הכרתי שם את רועי צ'יקי ארד ואת איתמר הנדלמן ודנה קסלר ודן שדור, בעיניי הם היו הכי מגניבים", היא נזכרת. "הם היו החבורה הראשונה שלי בתל"א והייתה הרגשה שאני בזמן הנכון ובמקום הנכון. זו הרגשה ששווה הרבה, במיוחד לנערה בת 19 שרק סיימה ללמוד".

את בקשר עם ארד? מה חשבת על פרשת ההפחדות המיניות שלו?

"לצאת עם קטינות זה טאבו מבחינתי. אבל זה משהו שהוא חבר שלי מגיל צעיר ולי הוא עשה רק דברים טובים. לא אפסיק להיות חברה שלו בגלל שקרה דבר כזה".

ועדיין, את במקום כל כך רחוק משם כיום. יש שיטענו שהפכת פריבילגית.

"נולדתי פריבילגית. זה שאלוהים נתן לי מקצוע בידיים ברגע שנולדתי זו פריבילגיה, וזה הכתיב את כל החיים שלי".

לא הייתה מחשבה שאולי את צריכה לעשות משהו אחר?

"לא. בשביל זה אלוהים ברא אותי".

את אדם מאמין?

"אתאיסט".

וגם אדם די שמח.

"אני על ציפרמיל וזה עוזר מאוד".

את יודעת שקשה מאוד להפסיק את זה.

"לא מפחיד אותי. לא קשה לי לקחת כדור".

הכרתי רופאה שאמרה שצריך לשים את זה במזים.

"במים אני רוצה שיש לימו א־א־ס־די. אם הייתי הדיקטטור של ישראל כבר הייתי עושה פה סדר, אבל בדמוקרטיה זה לא יכול לקרות".

✉ raanan@yedioth.co.il

ביל מילה יפה אני לא ארחם גם על אבא', כלומר, דאם משהו נשמע לי טוב, אז פאק איט".

× × ×

התערוכה החדשה שלה לא נוגעת, אולי לראשונה, בשום ישראליות. למעשה היא הכי רחוק מכאן: 'ההלוויה של פטריסיה נאדי' (מוצגת בגלריית המדרשה של בית ברל ברחוב הירקון 19 בתל"א) מורכבת מהציורים שציירה בכפר הולדתו של בן זוגה סאני באזור ביאפורה שבניגריה.

את האיש פגשה כמעט במקרה. "רציתי לצייר דמות מהמזרח הרחוק וקבעתי עם מישהי מג'ינת לווינסקי שתדגמן לי, אבל היא לא הגיעה, ואמרת, אני כבר אלך פה לגינת צ'לנוב ואמצא. והלכתי – ומצאתי את גורלי", היא צוחקת. "בח"רתי את הכי יפה שראיתי שם וביקשתי שידגמן, וכשאני מציירת דוגמן לא מקצועי אני כל הזמן מדברת ומנסה לבדר, כי אחרת מתעייפים ונהיה להם פרצוף של 'תעזבו אותי'. אז דיברתי ודיברתי איתו, והוא היה ממש סבבה. ואז התחלתי איתו".

בסוף הם התחתנו. בקפריסין. והביאו לעולם את ורה, כיום בת שבע. "ילדתי בגיל 38 ועד אז חייתי מעל לראש, ככה שאני לא מרגישה שאני מפסידה משהו בגלל ההורות, כבר היה לי הכל", היא אומרת.

תרצי עוד ילדים?

טורה הפרועה והכאוטית".

הגישה הזאת הפכה אותה גדולה ומפורסמת יותר משנה לשנה, וכיום היא לגמרי חלק מהקנון המקומי, ציוריה נמכרים בעשרות אלפי דולרים במכירות פומביות, והיא עברה עם בן זוגה הניגרי סאני נאדי, ועם הבת ורה, מהדירה השכורה ביפו לדירה משלה ברמת־גן.

כל זה לא הוריד מלוחמנותה או מאי־הנחת הבסיסית שלה, שמפרנסים את עבודתה. פה ושם יש גם גורמים נוספים, בהם פיודור בזובוב, מרצה בבצלאל המזוהה עם הימין, שתבע אותה על 100 אלף שקל לאחר שבתגובה לפוסט בפייסבוק – ובו תיאר איך מנע ממשפחה אריתריאית לשכור דירה בשכונה – צ'רקסקי הגיבה: "לו היטלר היה מתקבל לאקדמיה לאמנויות בווינה, היה יוצא ממנו פיודור בזובוב". התביעה הסתיימה בהסכם פשרה שחייב את צ'רקסקי לשלם 30 אלף שקל ולהתנצל, אבל ברשת היא הייתה רחוקה מהתנצלות. "להבדיל מפיודור, בשבילי האווירה של רדיפה, שנאת האחר, היא לא עוד תיאוריה של טוהר הגזע אלא מציאות יומיומית", כתבה. "כואב לי כל פעם שבעלי סופג קללות גזעניות. כואב לי ששנינו לא יכולים להסתובב בדרום תל־אביב בלי שמישהו יקרא 'זונה' לעברי או יתקע בנו מבטים מלאי גועל".

עכשיו היא אומרת שבסך הכל, היה שווה את הכסף. "מה שכתבתי עליו היה בדיחה. זה היה מצחיק בעיניי, ותכלס, יש פתגם ברוסית, 'בש'

